

**รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
ประเทศไทย**
**A MODEL OF LIBRARY COOPERATIVES IN THE NORTHEASTERN
OF THAILAND**

ผู้วิจัย : พรทิพา ดำเนิน ยุพิน เตชะมณี สุนันทา วีรกุลเทวีญ

สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการ และความร่วมมือของห้องสมุดในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คุณลักษณะของห้องสมุดที่สามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของชุมชน และรูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 36 คน ผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจำนวน 778 คน ผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน จำนวน 248 คน ผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 1,000 คน ผู้ไม่ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 1,000 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยที่น่าสนใจนี้ เป็นผลการวิจัยระยะที่ 3 ที่ศึกษารูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์เห็นด้วยกับความร่วมมือระหว่างห้องสมุดรูปแบบดาว และใช้แนวคิดความร่วมมือแบบหุ้นส่วน โดยมีกิจกรรมความร่วมมือ 4 กิจกรรม คือ 1) การพัฒนาบุคลากรร่วมกัน 2) การใช้ฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุดร่วมกัน 3) การใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน และ 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและพัฒนาการรู้สารสนเทศร่วมกัน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม 2) กลยุทธ์และเป้าหมายร่วม 3) งบประมาณหรือการลงทุนร่วม 4) ประสพการณ์ร่วม และ 5) ใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ความร่วมมือของห้องสมุด, รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุด,

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของความร่วมมือ

ABSTRACT

The objectives of this research were to examine management and cooperatives of libraries in a community and their characteristics which responded to the community needs for learning and to identify the cooperation model of the libraries as a community learning center. This research has 3 stages. The study sample consisted of 18 college university library directors, 18 college and universities librarians, 389 School directors, 389 school librarians, 124 public library directors, 124 librarians of public libraries, 1,000 library users and 1,000 non-users. The tools employed in this research included questionnaires and group discussion. The quantitative data were then analyzed by percentage, means, standard deviations, while content analysis was used to analyze the qualitative data.

For the research findings of the 3rd stage, the analyzed data on library cooperation model and network revealed that the directors and librarians agreed on the star network model with the concept of partnership cooperation under which 4 cooperative activities were carried out: 1) shared staff development, 2) shared OPAC 3) shared resources and 4) reading promotion and shared information literacy development. In addition, successful factors of library cooperatives were: 1) shared vision and goal 2) shared strategic and policy 3) shared budget 4) shared experience and 5) using an ICT as a tool.

Key Word: Library Cooperative, Library Cooperative Model, Successful Factors of Cooperatives

บทนำ การพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา 2 ประการ คือ 1) บุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นบุคคลที่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา มีความใฝ่รู้และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีโอกาสและสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต และ 2) แหล่งเรียนรู้ การที่จะพัฒนาให้เป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ง่าย มีกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบ ยืดหยุ่น มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของบุคคลและชุมชน (Candy, 2003; กุลธร เลิศสุริยะกุล, 2552; อภิรักษ์ โกษะโยธิน, 2548) ดังนั้น แหล่งเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้มีบทบาทที่สำคัญคือ ส่งเสริมให้การศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นองค์กรเปิดที่ผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้อย่าง มีอิสระและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง ผู้เรียน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่นให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความ ถนัด และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ แก่ผู้เรียนในเชิงรุก (ศิริกาญจน์ โกสุม และ ดารณี คำ วัจนัง, 2545; บทบาทการเป็นแหล่งเรียนรู้, 2549) การดำเนินการพัฒนาให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำหน้าที่ได้ตามบทบาทดังกล่าว ก็จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะแหล่ง เรียนรู้ประเภทห้องสมุด จึงได้มีข้อกำหนดเป็นกฎหมาย ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 25 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการ จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, 2542) และ 2) มาตรฐานการศึกษาของชาติที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2547 มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ซึ่งมี สาระสำคัญคือ สถานศึกษาต้องร่วมมือกับบุคคลากร และองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุก ระดับร่วมกันจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ ในการพัฒนาคนในชุมชน และตัวบ่งชี้ที่ 2 คือการวิจัย จัดหาและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ รวมถึงการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และ สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2548)

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ก็เป็นแหล่งเรียนรู้อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีพันธกิจ สอดคล้องกับห้องสมุดประชาชนคือการบริการทางวิชาการแก่สังคมทุกระบบการศึกษา การ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ทุกประเภท โดยหาวิธีการ เครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมมาจัดเป็นสำหรับการบริการผู้ใช้ และต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับห้องสมุดประเภทอื่นๆ อันได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ การแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศเพื่อ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และประหยัดงบประมาณ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2544; ชูติมา สัจจามันท์, 2550; Nimsomboon, 2007; The Public Library Service IFLA/UNESCO Guidelines for Development, 2001; Guideline for the Development of Joint-Use School-Community Libraries, 1996) ห้องสมุดโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะมีพันธกิจในการบริการครูและ นักเรียนแล้ว ยังต้องสร้างความสัมพันธ์กับห้องสมุดอื่นๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและทำให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสในการเข้าถึงห้องสมุด

ได้มากขึ้น อันจะส่งผลให้คนในชุมชนมีการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (IFLA/UNESCO School Library Manifesto, 2006)

ในสภาพปัจจุบันห้องสมุดยังไม่สามารถดำเนินการบริการประชาชน เพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของข้อกำหนดหรือกฎหมาย และพันธกิจคือการบริการชุมชนได้หรือ แม้จะบริการชุมชนแต่ก็ทำได้น้อยมาก เช่น ห้องสมุดโรงเรียน เนื่องจากประสบปัญหาในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านงบประมาณ 2) ด้านงานเทคนิค 3) ด้านบุคลากรที่ไม่มีวุฒิสถาบันบรรณารักษศาสตร์แล้วยังต้องปฏิบัติการสอนและทำงานพิเศษอื่นๆ อีก 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ 5) ด้านการบริการที่ล่าช้า ด้านอาคารสถานที่ 6) ด้านวัสดุ-ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ และ 7) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน(สารภี ภูมิประเทศ, 2539; จักรพงษ์ เชิดสิทธิ์, 2541; พัชรินทร์ ปัจฉมิตร, 2542; ศรีวิไล มาลาอ่อน, 2542; สมนึก อุตมะโกคิน, 2543; ทวีทรัพย์ พิลางาม, 2548; กาญจนา ชมพูพิน, 2549; เฉลิม ศรีรัตนโยธิน, 2550) ในขณะที่ห้องสมุดประชาชนก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับห้องสมุดโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปัญหาด้านการบริการประชาชน ด้านงบประมาณซึ่งไม่เพียงพอ ด้านบุคลากรที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง เพราะสถานภาพของบุคลากรไม่มั่นคง ด้านจำนวนทรัพยากรสารสนเทศและอุปกรณ์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่ไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริการ (ประเสริฐ คัลยาประสิทธิ์, 2531; พรพิมล แซ่เอี้ย, 2541; ปราวณี อินทรกุลไชย, 2541; พัชรพร ชมบุญ, 2544; จุรีรัตน์ โพธิ์วิจิตร, 2545; อภิญญา ลีบัวน้อย, 2546; เพียรศิลป์ สุตโต, 2547; หนึ่งนิรามิษ วรธรรมย์, 2547; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548; นพกนก บุรุษนันท์, 2549) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ถ้าห้องสมุดในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ได้มีความร่วมมือกับห้องสมุดอื่นๆ ก็อาจจะทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนรู้นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาสังคมที่ซับซ้อนหลากหลาย และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคคล (Holme, 2005)

จากการทบทวนวรรณกรรม มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของห้องสมุด ได้แก่ Fitzgibbons (2000) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ร่วมและเป้าหมายร่วม 2) กระบวนการวางแผนอย่างเป็นทางการ 3) การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 4) พันธะสัญญาาระหว่างผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติงาน และสาธารณชน 5) ช่องทางการสื่อสาร 6) ความเพียงพอของเงินทุนรวมถึงบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mishra (2001) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในท้องถิ่นในประเทศอินเดีย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ทุน 3) การสื่อสาร 4)

โครงสร้างของเครือข่าย และ 5) การประเมินผล และยังมีงานวิจัยหลายเรื่อง que ศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถาบันอุดมศึกษา คือ ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Giles, 2002; Gonzales-Walker, 2004; Mertino, 2001; Colston, 2003; Thomas, 2004) ในขณะที่ Jester (2004) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนของมหาวิทยาลัยกับชุมชน พบว่า การเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือมีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนั้น หน่วยงานด้านการศึกษารัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ได้ทำการศึกษาและเสนอแนวทางความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชนพบว่า ความร่วมมือทำให้เกิดการปรับปรุง การเพิ่มศักยภาพในการบริการประชาชน และทำให้ประหยัดงบประมาณ (Queensland. Department of Education, 1996)

Cormier (2001) พบว่า ในรัฐ Connecticut ห้องสมุดประชาชนได้มีความร่วมมือแบบหุ้นส่วนกับห้องสมุดโรงเรียน เพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศของครอบครัวและพ่อแม่ใน 5 ชุมชน ความร่วมมือดังกล่าวนี้เกิดขึ้นภายใต้กฎหมายสาธารณะฉบับ 00-187 ในขณะที่ผลการศึกษารอง Halverson & Plotas (2006) พบว่า ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดประชาชนเมืองคินส์ รัฐแฮมเปอริ ประเทศอังกฤษ เป็นความร่วมมือแบบหุ้นส่วนในรูปแบบที่เรียบง่าย เป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยาวนานและยั่งยืน ส่วน Nutefall (2003) พบว่า ในรัฐนิวยอร์กมีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน โดยมีเป้าหมายคือ การพัฒนาการรู้สารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีให้กับนักเรียน และมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพิ่มความตระหนักและความเข้าใจให้กับห้องสมุดถึงความจำเป็นของทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับผู้เข้าห้องสมุดในสภาพที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ 2) อบรมทักษะการรู้สารสนเทศด้านอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดและนักเรียน 3) พัฒนาการสื่อสารระหว่างห้องสมุดในชุมชนในประเด็นการรู้สารสนเทศ และ 4) พัฒนาการทำงานร่วมกัน ของหุ้นส่วนของความร่วมมือ คือ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดมหาวิทยาลัยของเมือง Rochester

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุดต่างประเภทกัน ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในต่างประเทศ ที่ศึกษาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยกับห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดมหาวิทยาลัยกับห้องสมุดประชาชน และพบงานวิจัยเพียง 1 เรื่องคือ งานวิจัยของ Nutefall (2003) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน รวมถึงในประเทศไทย ก็พบว่ามีงานวิจัยเพียง 1 เรื่อง คือ งานวิจัยของประเสริฐ กัลยาประสิทธิ์ (2531) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของห้องสมุดโรงเรียนกับห้องสมุดประชาชนซึ่งศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว และงานวิจัยที่ได้ศึกษามาแล้ว

ข้างต้นเป็นงานวิจัยที่ยังศึกษาไม่ครอบคลุมประเด็น ดังต่อไปนี้คือ 1) ความร่วมมือของห้องสมุดในการให้บริการชุมชน 2) รูปแบบของความร่วมมือของห้องสมุดในชุมชน ถึงแม้จะมีความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีการทำวิจัยเรื่อง รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งที่จะศึกษารูปแบบความร่วมมือของแหล่งเรียนรู้ประเภทห้องสมุด ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและความร่วมมือของห้องสมุดในชุมชน
2. เพื่อศึกษาคูณลักษณะของห้องสมุดในชุมชนที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของชุมชน
3. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขั้นตอนการวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) **การวิจัยระยะที่ 1** เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาในประเด็น สภาพการบริหารจัดการ และสภาพความร่วมมือและเครือข่ายของห้องสมุดในชุมชน รวมถึงศึกษาการใช้และไม่ใช้ประโยชน์จากห้องสมุด 2) **การวิจัยระยะที่ 2** เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดคุณลักษณะของแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพ (มีปัจจัยที่เอื้อ) ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยนำข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดคุณลักษณะของห้องสมุดที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของชุมชน และ 3) **การวิจัยระยะที่ 3** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 และ 2 ร่างเป็นรูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ของชุมชน แล้วนำมาใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

หน่วยวิเคราะห์ (Units of Analysis) ในการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 หน่วยวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยเป็นหน่วยระดับองค์การ (Organizational Units) ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นหน่วยระดับบุคคล (Individual Units) ได้แก่ ผู้ใช้บริการและ ผู้ไม่ใช้บริการห้องสมุดในชุมชน การวิจัยเชิงคุณภาพ ในระยะที่ 3 นั้น หน่วยวิเคราะห์ที่ใช้เป็นหน่วยระดับบุคคล (Individual Units) ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้บริหารและบรรณารักษ์

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และตัวแทนจากชุมชนที่เป็นผู้ใช้บริการห้องสมุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาสภาพการบริการจัดการและความร่วมมือของห้องสมุดในชุมชน ซึ่งหมายถึงห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาระหว่างปี พ.ศ.2550-2551 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 18 แห่งๆ ละ 2 คน จำนวน 36 คนโดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยก่อนการบังคับใช้ระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 จำนวน 3 แห่ง กลุ่มที่ 2 เป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ 11 แห่ง และกลุ่มที่ 3 เป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 4 แห่ง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนไม่มาก และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. ผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดของห้องสมุดคือ ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ 18 แห่ง ขนาดกลาง 19 แห่ง และขนาดเล็ก 288 แห่ง รวมเป็น 325 แห่งๆ ละ 2 คน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 650 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างเมื่อทราบขนาดประชากรของ Yamane (1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 248 คน แล้วจึงทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และคำนวณหาสัดส่วน จาก แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ผู้บริหาร และครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียน จำนวน 13,842 แห่ง กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างเมื่อทราบขนาดประชากรของ Yamane (1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 389 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวมเป็น 778 คน แล้วจึงทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และคำนวณหาสัดส่วน จาก แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

4. การศึกษาผู้ใช้และไม่ใช้บริการห้องสมุดในชุมชน ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้บริการห้องสมุดในชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บริการห้องสมุดในชุมชน จำนวน 1,000 คน และผู้ไม่ใช้บริการห้องสมุดในชุมชน จำนวน 1,000 คน เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากร จึงสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพการบริการจัดการ และความร่วมมือของห้องสมุด สำหรับผู้บริหาร 2) แบบสอบถามสภาพการบริการจัดการ และความร่วมมือของห้องสมุด สำหรับและบรรณารักษ์ 3) แบบสอบถาม

สำหรับผู้ใช้บริการห้องสมุด พัฒนาจากแบบสอบถามคุณภาพบริการห้องสมุด (Lib-Qual) และ 4) แบบสอบถามสำหรับผู้ไม่ใช้บริการ การวิจัยระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแนวคำถามและการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยในระยะที่ 1

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามชุดที่ 1 2 และ 4 ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบแล้วพิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการห้องสมุด และการใช้ห้องสมุดและการไม่ใช้ห้องสมุดของสมาชิกชุมชน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

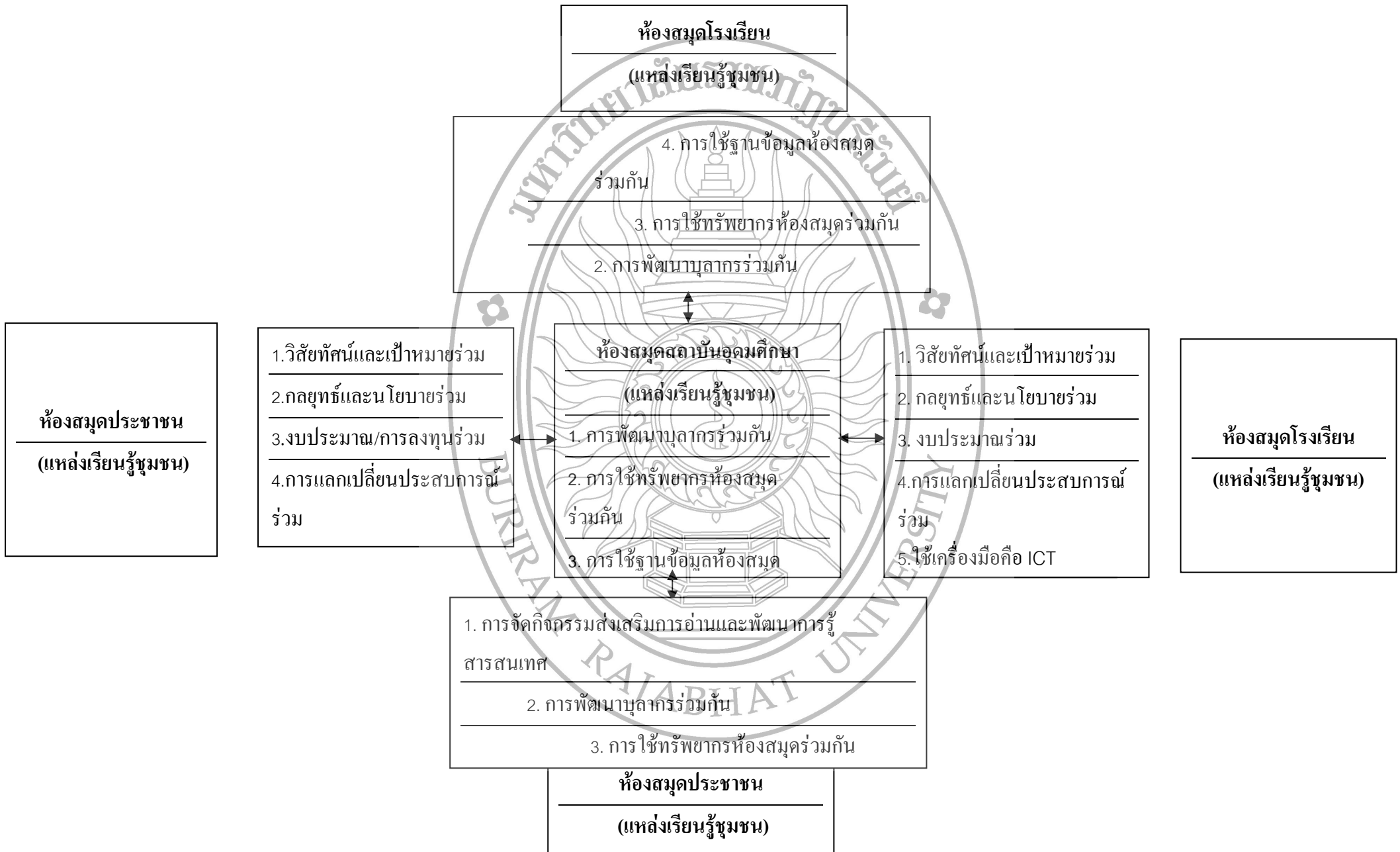
บทความนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในระยะที่ 3 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและบรรณารักษ์เห็นด้วยกับโครงสร้างความร่วมมือและเครือข่ายรูปแบบดาว โดยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีความพร้อม 1 แห่ง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ส่วนห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ทำหน้าที่เป็นสมาชิกใช้บริการ และใช้แนวคิดความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเป็นหลักในการบริหารจัดการ นั่นคือ ห้องสมุดที่ร่วมมือกันทุกแห่งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน และรับผลการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีการดำเนินการ คือ 1) มีการจัดระบบโครงสร้างของเครือข่ายความร่วมมือ 2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์และนโยบายร่วมกัน 3) มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนร่วมกัน 4) มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือ 5) มีการดำเนินงานที่เป็นทางการ และมีขอบเขตของการดำเนินงานที่ชัดเจน 6) มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยนำจุดเด่น ความเชี่ยวชาญของสมาชิกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สำหรับกิจกรรมความร่วมมือมี 4 กิจกรรมหลัก คือ 1) ความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากร 2) ความร่วมมือในการใช้ฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุดร่วมกัน 3) การใช้ทรัพยากรห้องสมุดร่วมกัน และ 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและพัฒนาการรู้สารสนเทศร่วมกัน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม 2) กลยุทธ์และเป้าหมายร่วม 3) งบประมาณหรือการลงทุนร่วม 4) ประสบการณ์ร่วม และ 5) ใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานร่วมกัน

รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 และ ผลการวิจัยในระยะที่ 2 ผนวกเข้ากับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ปรากฏดังภาพประกอบ

รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน (A Model of Cooperatives as Community Learning Sources)

ภาพประกอบ 1 รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านรูปแบบความร่วมมือและเครือข่ายและแนวคิดความร่วมมือแบบหุ้นส่วน จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์เห็นว่าควรใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือรูปแบบดาว และความร่วมมือแบบหุ้นส่วน โดยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง และมีสมาชิกคือห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนโดยห้องสมุดอาจจะร่วมมือกันเพียง 2 ประเภท เช่น ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา กับห้องสมุดโรงเรียน หรือห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา กับห้องสมุดประชาชน หรือร่วมมือกันทั้ง 3 ประเภทก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cormier (2001) ที่พบว่าในรัฐ Connecticut ห้องสมุดประชาชนได้มีความร่วมมือแบบหุ้นส่วนกับห้องสมุดโรงเรียน เพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศของครอบครัวและพ่อแม่ใน 5 ชุมชน ความร่วมมือดังกล่าวนี้เกิดขึ้นภายใต้กฎหมายสาธารณชนฉบับ 00-187 และ Halverson & Plotas (2006) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดประชาชน เมืองคีนส์ มลรัฐแฮมเปอ์ ประเทศอังกฤษ เป็นความร่วมมือแบบหุ้นส่วนในรูปแบบที่เรียบง่าย เป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยาวนานและยั่งยืน

2. ด้านการบริหารจัดการและกิจกรรมความร่วมมือ พบว่า ห้องสมุดในชุมชนควรมีกิจกรรมความร่วมมือในการส่งเสริมการอ่านและพัฒนาการรู้สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาตี ไชยเสนา (2549) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทบาทของห้องสมุดประชาชนในสังคมความรู้ ที่พบว่า ห้องสมุดประชาชนควรประสานกับห้องสมุดในชุมชน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงกับห้องสมุดโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านในการร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือให้กับประชาชน และผลการศึกษาของ Nutefall (2003) ที่พบว่า ในรัฐนิวยอร์กมีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีให้กับนักเรียน และมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพิ่มความตระหนักและความเข้าใจระหว่างห้องสมุดในชุมชน ถึงความจำเป็นของทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับผู้ใช้ห้องสมุด ในสภาพที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ 2) อบรมทักษะการรู้สารสนเทศด้านอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด 3) พัฒนาการสื่อสารระหว่างห้องสมุดในชุมชนในประเด็นการรู้สารสนเทศ และ 4) พัฒนาการทำงานร่วมกัน โครงการนี้เป็นโครงการนำร่องซึ่งมีหุ้นส่วนของความร่วมมือ คือห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดมหาวิทยาลัยของเมืองริออคเชสเตอร์ (Rochester) รวมถึงผลการศึกษาของ Tregone (1993) ที่พบว่า

กิจกรรมความร่วมมือที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านในฤดูร้อน (Summer Reading Promotion) การเยี่ยมชมห้องสมุดประชาชน(Group visit by school children to public library) และการยืมระหว่างห้องสมุด (Inter library loan)

ส่วนกิจกรรมความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและการใช้ฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันนั้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Woolls (2001) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน พบว่า ความร่วมมือที่ดำเนินการได้สำเร็จคือ ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน และความร่วมมือระหว่างห้องสมุดต่างประเภทกัน

3. ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จของความร่วมมือ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนความร่วมมือ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบายและพันธะสัญญา ร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อความร่วมมือและเครือข่าย และมีการนำ ICT มาใช้เพื่อสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการความร่วมมือและเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน ใน Massachusetts โดยคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาและปรับปรุงบริการของห้องสมุดประชาชน ได้กำหนดนโยบายและโปรแกรมความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีร่วมกัน รวมถึงการให้คำปรึกษาและอบรมให้กับห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของห้องสมุดได้ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ คือทุกชุมชนจะต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงบริการของห้องสมุดประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการของห้องสมุดโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์ และกิจกรรมความร่วมมือ ได้แก่ 1) ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนแต่ละแห่ง ต้องมีการติดต่อสื่อสาร เพื่อพัฒนาบริการและความร่วมมือ 2) มีการพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 3) มีการพัฒนานโยบายและกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน 4) ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดต้องจัดตารางเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน 5) ผู้ใช้สามารถเข้าถึงรายการทรัพยากรสารสนเทศทั้งของห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน (Massachusetts Board of Library Commission, 2004)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา/เชิงนโยบาย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน พบว่ามีจุดเด่นและจุดด้อยในด้านต่างๆ นำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาห้องสมุดในชุมชน ดังนี้

1.1 ห้องสมุดในชุมชนทั้ง 3 ประเภท มีจุดเด่นคือ มีการกำหนดพันธกิจที่แสดงถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการกำหนดกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานควรกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบห้องสมุดได้ตระหนักว่าห้องสมุดต้องรับผิดชอบต่อในการบริการชุมชน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อผลักดันกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติ คือจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

1.2 ผู้บริหารสูงสุดของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารห้องสมุดประชาชนและผู้บริหารโรงเรียน ควรได้ร่วมประชุมเพื่อทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินงานความร่วมมือเป็น ลายลักษณ์อักษรโดยมีผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดร่วมประชุมด้วย เพื่อให้เกิดจุดเริ่มต้นของความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม แล้วจึงดำเนินกิจกรรมความร่วมมือต่างๆ ดังผลการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบความร่วมมือของห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้ชุมชน การวิจัยครั้งต่อไป ควรได้มีการนำรูปแบบความร่วมมือ ไปทำการวิจัยทดลองเพื่อหาคำตอบที่นำไปพัฒนารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมสำหรับห้องสมุดในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ชมพูพิน. (2549). การศึกษาดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในสถานศึกษา **ขั้นพื้นฐาน**(วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา). สุรินทร์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กุลธร เลิศสุริยะกุล. (2550). การเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้. ค้นเมื่อ มกราคม 2552, จาก <http://www.samutprakan.net/5800/Article.html>
- จักรพงษ์ เชิดศิริพงศ์. (2541). **สภาพและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ประถมศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์.** (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- จวีร์รัตน์ โพธิ์วิจิตร. (2545). **สภาพและปัญหาของห้องสมุดประชาชนในจังหวัดกระบี่.** (ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เฉลิม ศิริรัตนโยธิน. (2550). การดำเนินงานห้องสมุดตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน **กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2.**

การประชุมทางวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 3

(วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ มหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชุติมา สัจจานันท์. (2550). **การพัฒนามาตรฐานห้องสมุดประชาชนที่เหมาะสมสำหรับ
ประเทศไทย.** นนทบุรี : สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทรัพย์ พิลางาม. (2548). **ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานห้องสมุด
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1.** (วิทยานิพนธ์ ครุ
ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นพกนก บุรุษนันท์. (2549). **การวิจัยการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตจังหวัด
มุกดาหาร.** ค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2552, จาก
<http://panchalee.wordpress.com/2009/07/01>

บทบาทการเป็นแหล่งเรียนรู้. (2549). ค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2549, จาก
http://www.thaiwisdom.org/p_learn/pol_1.pdf

ประเสริฐ กัลยาประสิทธิ์. (2531). **ความต้องการของบรรณารักษ์และผู้บริหารห้องสมุด
โรงเรียนและบรรณารักษ์และผู้บริหารห้องสมุดประชาชน ประจำอำเภอใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดตั้งห้องสมุดแห่งความร่วมมือ.**
(ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปราณี อินทกุลไชย. (2541). **ศึกษาปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ตามนโยบายการจัดห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการเรียน
ทางไกลไทยคม(ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต สาขา การศึกษาผู้ใหญ่).**
มหาสารคาม :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรพิมล แซ่เอี้ย. (2543). **ความต้องการของสมาชิกที่มีต่อห้องสมุดประชาชน สังกัด
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม.** (ปริญญาโท ศิลปศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). มหาสารคาม : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2543). กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.

พัชรี ชมบุญ. (2544). **สภาพห้องสมุดและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนมิติ
ใหม่ตาม นโยบายกรมการศึกษานอกโรงเรียน.** (ปริญญาโท ศิลปศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). มหาสารคาม : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พัชรินทร์ ปิจมิตร. (2542). **การบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษา อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย.** (การค้นคว้าแบบอิสระ
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เพียรศิลป์ สุตโต. (2547). **การพัฒนาการจัดระบบห้องสมุดประชาชน ศูนย์บริการ
การศึกษานอก โรงเรียน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร.** (ปริญญา
นิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์).
มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มาลี ไชยเสนา. (2549). **การพัฒนาบทบาทห้องสมุดประชาชนในสังคมความรู้ =
Development of Public Library Role in the Knowledge Society.** (วิทยานิพนธ์
ปริญญา ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์). ขอนแก่น : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศรีวิไล มาลาอ่อน. (2542). **ปัญหาการจัดระบบงานสื่อห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา
ตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
อำเภออากาศอำนวย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร.** (รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา).
มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารณี คำวังนิง. (2545). **แหล่งเรียนรู้ : เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้
และหลักสูตรสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: เมธีทีปส์.

สมนึก อุดมะโยธิน. (2543). **ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารโรงเรียน ครูบรรณารักษ์และครูอาจารย์ตรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์.** (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาสารคาม.

สารภี ภูมิประเทศ. (2539). **การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์.** สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ.** กรุงเทพฯ:
สำนักงาน.

_____. (2548). **รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ ต ล อ ด
ชีวิต : ห้องสมุด ประชาชน.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2544). **มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา**. ค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2550, จาก, <http://library.cmu.ac.th/web/qa/qc.html>
- หนึ่งนิรามิษ วรณนรมย์. (2547). **การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. (ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิญา ลีบ่อน้อย. (2546). **ปัญหาและปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี**. (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขา จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิรักษ์ โกชะโยธิน. (2548). **การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ค้นเมื่อ 8 กันยายน 2548, จาก thainews.prd.go.th/view.php?m_newsId=255108230022
- Candy, Janet. (2003). *Planning Learning Cities: Addressing Globalization Locally*. 39th ed. ISoCaRP Congress.
- Cormier, S. (2004). *School and Public Library Partnership Grant Program for Family Literacy and Parent Involvement*. [Electronic version]. *The Connector*, 3(1): 1-3.
- Fitzgibbons, Shirley A. (2000). *School and Public Library Relationships: Essential Ingredients in Implementing Educational Reforms and Improving Student Learning*. U.S.A.: The U.S. Department of Education
- Guideline for the Development of Joint-Use School-Community Libraries*. (1996). Queensland: Department of Education.
- Halverson, K. & Plotas, J. (2006). *Creating and Capitalizing on the Town/Gown Relationship: an Academic Library and a Public Library Form a Community Partnership*. Retrieved Mar, 2008, from, http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6W50-4M93P9D-5&
- IFLA/UNESCO School Library Manifesto. (2006). Retrieved Jan, 2005, from <http://www.ifla.org/VII/s11pubs/manifest.htm>

- Mertino, J. (2001, June). **The Mt Evelyn Story Developing as a Learning Towns**. Retrieved Jan, 2005, from <http://www.mt-evelyn.net/toolkit/appendix%20A.htm>
- Mishra, S. (2001). "Organisation factors in Local Library Network in India," *The Electric Library*. 9(1) ; 31-36
- Nimsomboon, N. (2007). **The Role of Public Library in Thailand as the Learning Center for Rural Communities**. Retrieved Mar, 2008, from, <http://www.kc.tsukuba.ac.jp/coll/03021a.pdf>
- Nutefall, J. E. (2003). **Information Literacy Developing Partnerships across Library types**. Retrieved Mar, 2008, from, http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6W60-48W8JS6-7&u...
- Massachusetts Board of Library Commission. (2004). **Policy on Cooperation between Public Libraries and School Library**. Retrieved April, 2008, from, <http://mbic.state.ma.us/mbic/board/policy/cooperation.php>
- Queensland Government. Department of Education. (1996). **Joint-Use School-Community Libraries**. Queensland : Department of Education.
- The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guideline for Development 2001. (2001). Retrieved Jan, 2005, from (<http://www.ifla.org/VII/s8/proj/97.pdf>).
- Tregone, S. (1993). **Cooperation between School library Media Specialist and Public Library**. Atlanta, Georgia: Department of Curriculum and Instruction College of Education, Georgia State University.
- Woolfs, E.B. (2001). "Public Library-School Library Cooperation: a view from the past with a prediction for the future," *Journal of Youth Services Libraries*. 14(3) ; 8-10.